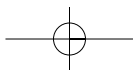
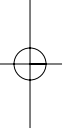
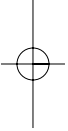
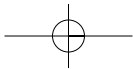
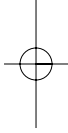
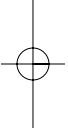


Beroepscompetentieprofiel
voor leraren lichamelijke opvoeding





BEROEPS

voor leraren

COMPETENTIE

lichamelijke opvoeding

PROFIEL

Gert van Driel

Truus van der Gugten

Oene Loopstra



Jan Luiting Fonds

Studie- en publicatiefonds van de
Koninklijke Vereniging van Leraren
Lichamelijke Opvoeding (K V L O)

KVLO



1^e druk 2004
2^e ongewijzigde druk 2006

Grafische verzorging

Hart & Hart Publishing, Amerongen
www.hartenhartpublishing.nl

Jan Luiting Fonds, uitgave nr 81, 2004

Postbus 398, 3700 AJ Zeist
Tel. 030-6937675 Fax 030-6912810
www.janluitingfonds.nl

NUR 843

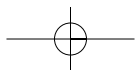
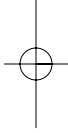
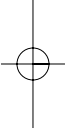
ISBN 90 72335 39 2

© 2004 Jan Luiting Fonds, Zeist

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

1	Voorwoord	7
2	Aanleiding en context	8
3	Opzet en gebruikswaarde	16
4	Doelstelling en legitimering van het vak lichamelijke opvoeding	19
5	Beroepscompetentieprofiel van de leraar lichamelijke opvoeding	24
6	Beroepscode	39
	Bijlagen	43



1 Voorwoord

Voor u ligt een nieuw beroepscompetentieprofiel voor leraren lichamelijke opvoeding. De belangrijkste aanleiding voor het onderzoek naar een nieuw profiel is het ontstaan van meer functiedifferentiatie binnen het beroep.

De klankbordgroep die het schrijfproces heeft begeleid, heeft zich indringend georiënteerd op de meest belangrijke ontwikkelingen die zich momenteel voordoen in het werkveld van het onderwijs in het algemeen en in de lichamelijke opvoeding in het bijzonder. Er is geprobeerd deze te vertalen naar een transparant beroepsprofiel. Ook in de opzet en wijze van beschrijven is aansluiting gezocht bij de terminologie zoals die ontwikkeld is bij het beschrijven van meer algemene beroepscompetentieprofielen.

Dit beroepscompetentieprofiel verschijnt onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur van de KVLO, dat het initiatief heeft genomen tot deze herijking. Het hoofdbestuur hoopt dat dit nieuwe profiel, evenals het oude beroepsprofiel, weer houvast kan geven in de discussies die gaan over het opleiden voor beroepen in de lichamelijke opvoeding en in de discussie over wat goede kwaliteit is bij het geven van bewegingsonderwijs. Daarmee zou in het bijzonder het belang gediend moeten zijn van alle jongeren in Nederland die immers gebaat zijn bij een goede lichamelijke opvoeding.

Het hoofdbestuur wil de klankbordgroep die het herschrijven van dit beroepsprofiel heeft begeleid, danken voor de inzet en betrokkenheid. Mede gelet op de grote belangen die met bepaalde keuzes binnen dit profiel waren/zijn gemoeid.

Zeist, september 2004

*Gert van Driel
voorzitter*

2 Aanleiding en context

In 1996 verscheen een uitgebreid beroepsprofiel voor leraren lichamelijke opvoeding¹. Aan de hand van de meest recente opvattingen over het beroep en de wijze van beschrijven van beroepskwalificaties is toen gezocht naar een zo groot mogelijk draagvlak voor het beschreven profiel. Terugkijkend kunnen wij vaststellen dat het profiel in de achterliggende jaren een duidelijke rol heeft gespeeld in de discussie tussen werkveld, vertegenwoordigd door de vakorganisatie, enerzijds en de opleidingen anderzijds. Zo heeft bij de eerste visitatie van de opleidingen voor leraren lichamelijke opvoeding de toenmalige visitatiecommissie zich onder andere laten leiden door dit beroepsprofiel. In het vervolg op de visitatie hebben de opleidingen, bij het vaststellen van gemeenschappelijke eindtermen, het beroepsprofiel als een belangrijk referentiepunt genomen².

Een aantal ontwikkelingen in het werkveld is aanleiding om het zowel qua vorm als inhoud nog steeds bruikbare document op dit moment aan te passen en te herijken. Omdat deze ontwikkelingen directe invloed hebben op de vorm en inhoud van dit document, zullen wij deze veranderingen in het beroep en in de beroepscontext hier kort bespreken.

a) Invoering van kerndoelen en eindtermen

In de afgelopen tien jaar zijn in alle segmenten van het onderwijs belangrijke veranderingen van kracht geworden en ingevoerd. Vanaf 1993 zijn eindtermen of kerndoelen vastgesteld voor het basisonderwijs, de basisvorming, de tweede fase van het voortgezet onderwijs, het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs en het examenprogramma voor VMBO, HAVO en VWO. Voor een sector betekende het invoeren van een nieuw wettelijk kader een meer of minder ingrijpende herstructurering van het onderwijs. Voor de lichamelijke opvoeding heeft de invoering van deze wettelijke voorschriften voor de inhoud van het onderwijsprogramma grote invloed gehad voor de docenten. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van de vakdidactiek. Door de centrale vaststelling en de gedetailleerdheid van de voorschriften ont-

¹ G.W. van der Gugten en O. Loopstra, uitgave Jan Luiting Fonds

² Gemeenschappelijke opleidingskwalificaties, uitgave Alodo

stond een gemeenschappelijk kader wat op veel scholen een impuls heeft gegeven aan de leerplanontwikkeling.

Voor een evaluatie van de effecten van de invoering van het nieuwe wettelijk kader op het onderwijs ontbreken veelal de gegevens. Nadat de basisvorming door de inspectie voor het onderwijs is geëvalueerd, is besloten om gedetailleerdheid in voorschriften vanuit de overheid meer los te laten. De Taakgroep Vernieuwing Basisvorming heeft hier toe, na overleg met de scholen, verstrekkende voorstellen gedaan.

b) Weer samen naar school

Door de voortdurende groei van het speciaal onderwijs gedwongen, is in 1991 het akkoord 'Weer samen naar school' tot stand gekomen. Een samenstel van maatregelen, in samenwerking tussen scholen en overheid, gericht op het doen afnemen van het aantal leerlingen dat uitstroomt uit het regulier onderwijs en dat vervolgens opgevangen moet worden in scholen voor speciaal onderwijs van de categorieën 1 en 2, voorheen het MLK en LOM. De centrale gedachte daarbij is: 'De zorg moet meer naar de kinderen gebracht worden, dan de kinderen naar de zorg'. In veel scholen voor regulier onderwijs heeft dit geleid tot een grotere diversiteit aan leerlingen waaraan, al dan niet met speciale ondersteuning, les moet worden gegeven. Minder externe differentiatie leidt tot een grotere noodzaak voor interne differentiatie. Voor het geven van lichamelijke opvoeding heeft dit vooral betekenis in de toename van het aantal leerlingen met gedragsproblematiek en een toename van het aantal leerlingen met allerlei lichamelijke en zintuiglijke beperkingen. Dit stelt hoge eisen aan zowel de onderwijskundige als aan de management vaardigheden van de leraar.

De effecten van deze maatregelen worden langzamerhand zichtbaar en cumuleren in zwaarte in het VMBO. Niet het wettelijk kader van de eindtermen vormt hier het eerste referentiepunt bij het ontwerpen en realiseren van leersituaties, maar in plaats daarvan het lastgevend karakter van het gedrag van de leerlingen. Lichamelijke opvoeding grenst in die situaties aan lichte vormen van bewegingstherapie, waarbij het verbeteren van het bewegen niet het doel is van de interventie, maar veel meer de totale integratie van de jongeren in het onderwijs en/of zelfs in verbanden daarbuiten.

c) Het lerarentekort

In het begin van de jaren negentig was nog sprake van overschot op

de arbeidsmarkt voor onderwijsgeevenden. Een deel van de afgestudeerden kon geen of moeizaam een plek in het werkveld bemachtigen. In eerste instantie vooral in het primair onderwijs en de tekort vakken in het voortgezet onderwijs. Het werd duidelijk dat de onaantrekkelijkheid van het beroep en de vergrijzing binnen de zittende populatie zeker tot grote krapte zouden gaan leiden. Naar aanleiding van deze berichten is, door de opleidingen, in 1996 aan de KVLO gevraagd een analyse te maken van de arbeidsmarktbehoefte voor leraren lichamelijke opvoeding. Hierbij bleek dat in de komende jaren ook voor de lichamelijke opvoeding rekening gehouden zou moeten worden met een verhoging van de vraag. Door alle opleidingen is hierop geanticipeerd door het verhogen van de instroom.

Een heel ander effect van het dreigend lerarentekort was het verlagen van de toegang tot het beroep. Van overheidswege is bevorderd, dat ook anders opgeleide en MBO-ers via speciale routes toegang kunnen krijgen tot het beroep. Zij-instromers en duaal doorstromende MBO-ers zijn daarvan de meest sprekende voorbeelden. Voor werkende leraren betekent dit dat zij moeten leren samenwerken in een verband van divers opgeleide medewerkers, waarbij zij in de coaching en opleiding van nieuwe en zittende collega's, meer dan voorheen, een functie moeten kunnen vervullen.

Door MBO-SB opleidingen wordt onderzocht of het mogelijk is om in een speciaal opleidingstraject onderwijsassistenten voor de lichamelijke opvoeding op te leiden, de zogenoemde lobos (leraarondersteuner bewegingsonderwijs en sport).

Met de genoemde ontwikkeling naar meer functiedifferentiatie zal op sectieniveau ook leiding gegeven moeten worden aan werkprocessen. Dit vraagt om meer coördinatie en management.

d) Vermaatschappelijking van het onderwijs: de brede school

Het onderwijs heeft jaren vooral de functie vervuld van opleidings- en opvoedingsinstituut: jongeren ruimte bieden zich te ontwikkelen en voor te bereiden op het functioneren in de maatschappij. Deze functie werd vervuld vanuit een tamelijk geïsoleerde positie ten opzichte van de maatschappij waarvoor werd voorbereid. Het beroepsonderwijs met zijn stages is hierop wellicht een uitzondering, maar ook dan zien wij nog vaak dat het functioneren in de stagesituatie nog ver af ligt van de werkelijke praktijk.

Met name in de grote steden bemerken wij de afgelopen jaren een

trend om het instituut school niet alleen te zien in haar primaire functie, maar worden meerdere functies toegedicht ter oplossing van allerlei maatschappelijke problemen. In het algemeen gaat het dan vaak om kinderopvang buiten de schooluren, integratie van minderheidsgroepen en een oplossingsinstrument voor andere buurtproblemen. Vaak worden daarbij sport- en bewegingsactiviteiten genoemd als mogelijkheid voor een meer omvattend dagarrangement. Meer specifiek is binnen het project 'Jeugd in Beweging' een convenant tot stand gekomen waarin de vakwereld lichamelijke opvoeding, de gemeenten en de sportverenigingen de intentie uitspreken meer te willen gaan samenwerken om zo te komen tot een beter en meer geïntegreerd aanbod van bewegingsmogelijkheden voor jongeren. Bij deze samenwerking in de driehoek Buurt Onderwijs Sport (BOS-driehoek) wordt aan de school een centrale rol toegedacht. In het kader van de Breedtesport impuls vinden in allerlei gemeenten experimenten plaats om deze samenwerkingsmogelijkheden verder te verkennen. Voor de leraar lichamelijke opvoeding van een school liggen hier allerlei mogelijkheden.

e) Toenemende complexiteit van schoolorganisaties

Het onderwijsbeleid van de rijksoverheid is in de afgelopen periode gekenmerkt door decentralisatie en deregulering. Onder de slogan 'sterke instellingen en een verantwoordelijke overheid' is de beleidsruimte en de verantwoordelijkheid van het regionale bestuur toegenomen. Mede onder invloed van flankerend financieel beleid en de reeds ingezette onderwijskundige veranderingen, heeft dit geleid tot schaalvergroting en versterking van het management van de scholen. Voor de onderwijsgeevenden betekent dit dat de arbeidsomgeving complexer wordt, en tegelijkertijd de afhankelijkheid in allerlei zaken van het lokale bestuur groter. Enkele onderwerpen waarbij dit blijkt zijn bijvoorbeeld: het taakbeleid, urentabellen voor de vakken en accommodatiebeleid. Voor leraren lichamelijke opvoeding geldt dit in hoge mate, omdat het vak vaak toch als afwijkend van de andere vakken wordt beschouwd. Aangezien de kwaliteit van het functioneren onlosmakelijk verbonden is met de inbedding in de context van de school, zal dit leiden tot verdere differentiatie in taken en functies.

Samenvattend kan worden geconstateerd dat er zowel sprake is van een verbreding als van een verdieping in het takenpakket van leraren

lichamelijke opvoeding op de school. Om deze beweging per schoolsoort verder in kaart te brengen kan een drietal oriëntaties in het programma lichamelijke opvoeding van scholen worden onderscheiden:

- een oriëntatie op het basisleerplan lichamelijke opvoeding
- een oriëntatie op het zorgplan lichamelijke opvoeding
- een oriëntatie op het schoolsportplan.

Voor een goede kwaliteit van lichamelijke opvoeding op school zou elke school in een overkoepelend beweegplan deze drie oriëntaties vorm dienen te geven.

Tenslotte kunnen voor de verschillende fasen in het onderwijs nog enkele specifieke ontwikkelingen worden beschreven.

Basisonderwijs

In het basisonderwijs is recent de bevoegdheidsregeling aangescherpt. Dit betekent dat vanaf groep 3 de leerlingen lichamelijke opvoeding zullen krijgen van daarvoor speciaal opgeleide onderwijsgeevenden. Dit kunnen gespecialiseerde groepsleraren zijn of een vakleeraar lichamelijke opvoeding.

Voor afgestudeerden aan de opleiding die in het basisonderwijs willen werken, komen er zo het zich laat aanzien meer maar ook interessantere banen. Daarnaast is er sprake van het gaan functioneren van onderwijsassistenten, mogelijk ook voor lichamelijke opvoeding, opgeleid aan een MBO-SB. Het zal de vraag zijn hoe de taken van beide zich tot elkaar zullen verhouden.

Naast de toename van leerlingen met gedrags- en leerproblemen, zal ook het aantal leerlingen met allerlei beperkingen/handicaps in het gewone onderwijs toenemen. Met het heterogener worden van de groepen wordt het des te belangrijker om mogelijkheden te ontwikkelen om ook aan kleine groepjes leerlingen extra aandacht te kunnen besteden. Het zal zeker nodig zijn om de leerlingen in hun bewegingsontwikkeling beter te gaan volgen en de resultaten van deze monitor te bespreken in het onderwijsteam. Deze bespreking kan leiden tot deelname aan extra zorgaanbod in de vorm van motorische remedial teaching.

In het kader van de ontwikkeling van de brede school en andere pogingen om een meer integraal beleid met betrekking tot sport en bewegen te ontwikkelen zal er zeker een beroep gedaan worden op de vakleeraar lichamelijke opvoeding.

Aansluitend op het kerncurriculum voor alle leerlingen zullen ook interessecursussen en schoolsportprogramma's onder de verantwoordelijkheid van de school aangeboden gaan worden. In het kader van een project 'School en Sport', onder regie van het NISB, wordt gesproken van het kunnen voeren van beweegmanagement in de driehoek Buurt, Onderwijs en Sport (BOS-driehoek).

Voortgezet onderwijs: basisvorming

In een in 1999 gepubliceerde evaluatie van de basisvorming door de onderwijsinspectie komt de lichamelijke opvoeding er goed af. Als punten van aandacht worden genoemd de meer onbekende activiteitsgebieden, zoals bewegen en muziek en zelfverdediging. Vooral de onderwijskundige vernieuwing die met de basisvorming was beoogd moet meer aandacht krijgen. Daarbij moet gedacht worden aan het zelfstandig leren werken en het zelfstandig leren. Op veel scholen zien we momenteel aanzetten om meer thematisch/projectmatig te gaan werken. Ook bewegen en sport kan dan deel uit gaan maken van een meer geïntegreerde benadering.

Momenteel heeft de taakgroep vernieuwing basisvorming haar eindrapport aangeboden aan de Minister van OC&W. In dit advies wordt gesproken over het leergebied 'Bewegen en sport' als één van de zeven leergebieden. Tevens is het aantal kerndoelen drastisch vermindert en zijn deze in meer algemene termen gesteld.

Voortgezet onderwijs: havo/vwo

In de tweede fase van havo en vwo komt de lichamelijke opvoeding voor in het voor alle leerlingen verplichte deel (LO 1). Daarnaast bestaat de mogelijkheid voor scholen om het vak ook als examenvak (LO 2) aan te bieden. Een nu nog beperkt aantal scholen maakt op het ogenblik gebruik van deze mogelijkheid.

Over het algemeen is de vernieuwing van de tweede fase, veel meer dan de basisvorming, aangegrepen om een werkelijke vernieuwing van onderwijs te realiseren. Gestuurd door de eindtermen schiet de lichamelijke opvoeding daar soms te ver door in puur theorieonderwijs. Zeker bij de programma-ontwikkeling van het examenvak, maar ook bij de ontwikkeling van het verplichte onderdeel sport, oriëntatie en keuze, zien wij dat in toenemende mate toenadering wordt gezocht tot allerlei aanbieders van sport en bewegingsactiviteiten buiten de school om in samenwerking te komen tot rijke, en voor de leerlingen

betekenisvolle, leerarrangementen. In didactische zin worden in deze fase begeleidingsvaardigheden van de docenten gevraagd, waar deze nauwelijks voor zijn/worden opgeleid.

Voortgezet onderwijs: vmbo

De laatste fase in de vernieuwing van het voortgezet onderwijs is het tot stand komen van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Dit onderwijs, bedoeld voor 60% van de leerlingen, kampt met grote problemen.

Allereerst moet, door de grote diversiteit van leerlingen, een veelheid van programma's worden ontwikkeld en worden aangeboden. Dit leidt tot organisatorische problemen en het pedagogisch dilemma dat enerzijds grootschaligheid nodig is om de veelheid van programma's te kunnen aanbieden en anderzijds de grote behoefte van veel leerlingen aan een overzichtelijke en veilige schoolomgeving.

Daarnaast zien we hier ook een stapeling van maatschappelijke en sociale problematiek. Zorg op maat en veel aandacht voor de sociale ontwikkeling van leerlingen, vraagt hier om grote inspanningen van schoolteams en afzonderlijke docenten. Naast de reguliere lichamelijke opvoeding komt het bewegen hier ook veelvuldig voor in remediërend bewegingsonderwijs en lichte vormen van bewegingstherapie. Een geheel nieuwe ontwikkeling is het opzetten van sportklassen, waarbij sport en bewegen veel meer dan het verplichte deel het schoolprogramma bepaalt. Sport en bewegen worden daarbij ook als onderwerp gebruikt om allerlei andere vaardigheden te ontwikkelen.

Beroepsonderwijs

In het middelbaar en hoger beroepsonderwijs heeft zich in de afgelopen jaren een sanering van de lichamelijke opvoeding voltrokken; alleen daar waar bewegingscompetenties deel uit maken van het beroepsprofiel wordt in het curriculum plaats ingeruimd voor bewegen (b.v. pabo's en sph's). Mede onder invloed van 'Jeugd in beweging' zien wij in het MBO een lichte kentering en komt er nu op sommige ROC's weer meer aandacht voor bewegen. Een vaste en verplichte plek in de opleidingskwalificaties van alle opleidingen lijkt voorlopig nog niet realiseerbaar. Wel wordt van allerlei kanten beaamd dat bewegen en sport ook voor jongeren in deze fase van het onderwijs tot een vast onderdeel in de week zou moeten behoren.

Bij de ROC's is momenteel sprake van een ware explosie van oplei-

dingsplaatsen voor de opleiding 'Sport en Bewegen' (voorheen CIOS). Het gaat dan niet alleen om opleidingen op niveau 4 (Europese kwalificatiestructuur), maar ook op niveau 2 en 3.

Het geven van lichamelijke opvoeding op dit type opleidingen vraagt zeker ook om specifieke kennis en vaardigheden.

Gezien bovengenoemde ontwikkelingen heeft zich in de klankbordgroep een discussie afgespeeld over de vraag naar de specificiteit van de verschillende ontwikkelingen en naar de gevolgen voor een beroepscompetentieprofiel. Vooralnog heeft die discussie geleid tot het onderscheiden van een drietal functies bij het geven van lichamelijke opvoeding:

- de leraar lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs/bve
- de vakleraar lichamelijke opvoeding in het primair onderwijs
- de leraarondersteuner lichamelijke opvoeding.

OVERZICHT FUNCTIES IN DE LICHAAMELIJKE OPVOEDING			
	Leraar lichamelijke opvoeding VO	Vakleraar lichamelijke opvoeding PO	Leraar-ondersteuner lichamelijke opvoeding
Werkzaam in	<ul style="list-style-type: none"> • Voortgezet onderwijs • VSO • MBO/HBO 	<ul style="list-style-type: none"> • Basisonderwijs • SO 	<ul style="list-style-type: none"> • Basisonderwijs • (Voortgezet onderwijs)
Wettelijke bevoegdheid	ja	ja	nee
Opleidingsniveau	5	5	4
Opleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (ALO) • MBO met verkort HBO-traject 	<ul style="list-style-type: none"> • Pabo met speciale leergang • Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding • MBO met verkort HBO-traject 	<ul style="list-style-type: none"> • MBO 4-jarig

3 Opzet en gebruikswaarde

Kwaliteiten van lesgeven zijn moeilijk in woorden te vangen en door sommigen wordt het lesgeven daarom ook wel meer als een kunst dan een kunde gezien. Wat voor de één een moeilijke klas is, gaat de ander makkelijk af. En wie kent niet de bijna mystieke verhalen over begenadigde lesgevers die met een enkel woord leerprocessen weer vlot kunnen trekken.

Toch is het nodig om het ambachtelijke van het leraarschap te omschrijven en in begrippen en termen weer te geven. Wij verstaan dan onder een beroepsprofiel een beschrijving van kenmerken waaraan een beroepsbeoefenaar moet voldoen om zijn beroep naar tevredenheid te kunnen uitoefenen. Daarbij mag niet uit het oog verloren worden dat de 'ideale' lesgever niet bestaat. Elke lesgever is een unieke persoon met een eigen beroepskleur, die in meer en/of mindere mate beschikt over de beschreven kwaliteiten. Een situatie die ook nooit een einde bereikt. Zolang het beroep wordt gepraktiseerd zal sprake zijn van bijleren en afleren en wijzigt zich de beroepsidentiteit van de betrokkene.

Om recht te doen aan de complexiteit van de beroepscompetentie van een geslaagde leraar lichamelijke opvoeding hebben wij gekozen voor een meerdimensionale benadering van de leraarskwaliteit. Eerst volgen hier deze verschillende invalshoeken. Vervolgens zal kort stilgestaan worden bij de mogelijk gebruikswaarde van het beroepsprofiel.

Dimensies van de kwaliteit van de leraar lichamelijke opvoeding worden in dit beroepsprofiel omschreven:

- via een plaatsbepaling en een doelstellingsformulering van het vak of leergebied lichamelijke opvoeding
- via het schetsen van een karakteristiek van de functie van leraar lichamelijke opvoeding, respectievelijk in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en in het beroeps- en volwassen onderwijs
- via beschrijvingen van tien beroepscompetenties; deze worden elk in de breedte van de omvattende taken uitgewerkt in beroepsopgaven, en in de diepte door het schetsen van dilemma's bij de taakuitoefening

- via een beroepscode waarin nadrukkelijk het morele aspect van een gewenste beroepshouding wordt geschetst.

De gekozen dimensies staan niet op zichzelf, maar zijn tot elkaar te herleiden en deels overlappen de beschrijvingen elkaar. Door de gekozen werkwijze wordt gepoogd enerzijds recht te doen aan de complexiteit van het leraarschap en anderzijds te voorzien in bruikbare kwalificaties en deelkwalificaties.

Het beroepsprofiel en de opleidingen

Van oudsher is het beroepsprofiel een zaak van de opleidingen. Door de schets van de kwaliteiten waaraan een beroepsbeoefenaar moet voldoen ontstaat ook een meer gedifferentieerd beeld waar de opleidingen met elkaar overeenstemming over moeten krijgen. Dit in verband met de vergelijkbaarheid van de opleidingen. Vervolgens kunnen individuele opleidingen dit streefbeeld gebruiken bij de inrichting van het programma. Daarbij moet bedacht worden dat het beroepsprofiel de 'ideale' leraar met enige jaren ervaring schetst. Vanuit het streefbeeld dient daarom eerst een vertaling gemaakt te worden naar een startbekwaamheid van een net afgestudeerde leraar. Deze startbekwaamheid kan dan vervolgens leiden tot eindtermen van een opleiding.

Naast de oriëntatie op het beroep ten dienste van de totale opleiding, komen er in opleidingsland steeds meer maatwerk opleidingstrajecten, waarbij het geschetste competentieprofiel goede dienst kan bewijzen. Leidraad vormt hierbij het 'nieuwe' leren, dat gekenmerkt wordt door competentiegerichtheid en vraagsturing.

Het beroepsprofiel en de individuele beroepsbeoefenaar

Doorgaande scholing van elke beroepsbeoefenaar wordt steeds meer gezien als een onderdeel van de taak. Zo is in de CAO voortgezet onderwijs vastgelegd dat elke leraar per jaar 160 uur aan scholing besteed. Deze scholing kan deels als algemene scholingen in het kader van schoolontwikkeling worden gedaan. Maar een belangrijk deel zal ook ingevuld moeten worden aan de hand van het persoonlijk ontwikkelingsplan, dat elke werknemer in overleg met de werkgever opstelt. Deze persoonlijke scholingstijd wordt ook in steeds meer instellingen vergezeld van een persoonlijk ontwikkelingsbudget.

Bij het opstellen van scholingsplannen, zowel op vaksectie niveau als

individueel niveau, kan het beroepsprofiel sturend werken en houvast bieden.

Het beroepsprofiel en het schoolmanagement

Ook voor het management kan het beroepsprofiel helpen om een analyse te maken van de geschooldheid van het personeel en op grond daarvan kunnen zowel gemeenschappelijke als persoonlijke scholings-trajecten worden voorgesteld en gerealiseerd.

De gebruikstijd

Een beroepsprofiel beschrijft een momentopname van een beroep of functie. Het moet dan ook in een tijdsperspectief worden gezien. Het geeft niet in absolute of 'objectieve' termen weer wat er verwacht wordt van de betreffende beroepsbeoefenaar, maar wat juist nu, op het moment van verschijnen, als belangrijke accenten in de beroepsbeoefening worden beschouwd. Het is daarin veel meer een strategisch document, dat haar werking moet krijgen.

Gezien dit karakter is het de ervaring dat een beroepsprofiel niet langer dan 5-7 jaar meegaat en dat dan de situatie in het beroep vraagt om een herijking.

4 Doelstelling en legitimering van het vak lichamelijke opvoeding

Bij het onderzoek naar de competenties voor leraren en leraarondersteuners is een belangrijk ankerpunt de doelstelling en legitimering van het leergebied waarbinnen gewerkt moet worden. Het is daarom van belang om hier stil te staan bij de doelstelling voor het vak lichamelijke opvoeding, zoals dat in het Nederlands onderwijs als verplicht vak onderwezen moet worden. Met alle interpretatieverschillen die er zijn, bestaat er in vakkringen een hoge mate van overeenstemming over de kern van de lichamelijke opvoeding, namelijk onderwijs geven in bewegen.

Belang van bewegen

Bewegen speelt een belangrijke rol in het bestaan van mensen in het algemeen en van kinderen zelfs nog meer in het bijzonder. Ons hele handelen is doortrokken van de mogelijkheid onszelf en/of allerlei voorwerpen te kunnen verplaatsen. Hoe groot het belang van deze mogelijkheid tot bewegen is voor ons hele bestaan, realiseren wij ons meestal pas wanneer het aan de mogelijkheid tot bewegen schort. Het is van belang voor onze fysieke ontwikkeling, immers vele gezondheidsvariabelen zijn mede afhankelijk van voldoende bewegen. Maar ook voor allerlei andere ontwikkelingsaspecten speelt het bewegen een fundamentele rol: het is voor jonge kinderen de meest primaire contactvorm en ook voor de opgroeiende jeugd is bewegen belangrijk in de uitbouw van hun bestaan. Het leren omgaan met anderen, het kunnen leggen en onderhouden van contacten, het jezelf kunnen afmeten aan anderen, het leren helpen en geholpen worden, dit alles wordt in sterke mate gevoed vanuit bewegingssituaties. Het leren vinden van een eigen plaats en eigen rollen in de bewegingscultuur is dan ook voor de jeugd van groot belang. De lichamelijke opvoeding kan daarbij van grote waarde zijn.

In de lichamelijke opvoeding moeten leerlingen zich voorbereiden op een kansrijke en verantwoorde en life-time deelname aan de bewegingscultuur. De school is daarvoor de geëigende plaats, omdat daar alle jongeren gedurende langere tijd op een systematische wijze kun-

nen worden bereikt. Bovendien kan de school het noodzakelijke pedagogische klimaat bieden dat nodig is voor een evenwichtige ontwikkeling van de geschetste bewegingscompetenties. Met name voor achterstandsgroepen (sociaal zwakkeren en bewegingszwakkere kinderen) geldt, dat zij bijna geheel van de school afhankelijk zijn voor hun bewegingsopvoeding.

Bewegingsarmoede

Een bewegingsopvoeding overigens binnen een steeds bewegingsarmoediger context. 'Onze bewegingsarmoedige samenleving geeft de jeugd onvoldoende kansen tot bewegen. Ze doet daarmee afbreuk aan de ontwikkelingskansen van de jeugd' (O. Loopstra en R. Westerhof, *Beweegredenen*, p. 9). De inrichting van onze huizen, het vele 'kijk-speelgoed', de rol van de televisie en de computer in het dagelijks bestaan van veel jongeren, de vooral op verkeersstromen toegesneden stedenbouw waardoor de straat als speelplek steeds meer wegvalt, vormen even zoveel bewegingsbelemmerende factoren. Technische ontwikkelingen, zowel in de arbeidssituatie als in de wijze waarop de vrije tijd wordt doorgebracht, lijken het bestaan nog verdergaand te immobiliseren. Auto, brommer, lift, telefoon, arbeidsmechanisatie, automatisering, enz. vormen een scala van bewegingsbeperkende mogelijkheden. Voor jongeren levert bovendien de school een niet gering aandeel in de bewegingsverarming van hun bestaan: goed voor vele uren stilst zitten per dag. Spelen, vooral bewegingssporten zijn daarmee bijna een luxeverschijnsel geworden, iets voor als er tijd over is.

De bovengenoemde bewegingsarmoede heeft ook een kwalitatieve kant. Het gaat niet alleen om te weinig bewegen; bewegingsarmoede in onze samenleving betekent ook eenzijdig bewegen. Vooral door de moderne media, met name de televisiesportverslaggeving, door radio en krant komt er een beeld van de bewegingscultuur op ons af dat zich sterk oriënteert op het onderling vergelijken. Bewegingssituaties, zo wordt ons voorgehouden, zijn vergelijkingssituaties, wedstrijden, waarbij alleen de beste telt. Topsport domineert vaak het beeld dat wij hebben van bewegingssituaties. Voor minder goede presteerders, bijvoorbeeld ouderen en minder getalenteerde jeugd is in dat beeld weinig plaats en zij dreigen zo vroegtijdig uit de boot te vallen. Het is niet onwaarschijnlijk dat de geweldige groei van de individuele sporten buiten georganiseerde verbanden, mede verklaard moet wor-

den uit deze dominante verwijzing naar het vergelijkend presteren. De commercie sluit hierbij nog eens aan door via de reclame ook de kleding, de sportschoenen en het andere materiaal in deze vergelijking in te brengen. Skiën, fietsen en golfen zijn alleen goed mogelijk wanneer men zich kleedt volgens de duurste en laatste mode en bediend van de meest geavanceerde materialen, zo wordt ons gesuggereerd. Dit eenzijdige accent op het vergelijkende vormt voor een deel van de leerlingen een belemmering voor bewegingsdeelname in georganiseerde sport.

Bewegingscultuur

De lichamelijke opvoeding staat voor de ingewikkelde opgave om jongeren in te leiden in de bewegingscultuur en hen tegelijkertijd bewust te maken van de geschetste eenzijdigheid. Evenals de samenleving als geheel is ook onze bewegingscultuur complex en ondoorzichtig. Sport speelt zich deels af in geïnstitutionaliseerde verbanden en in speciale ruimten die niet voor iedereen even toegankelijk zijn (georganiseerde sport en commerciële settings), daarnaast wordt er op straat en in gezinsverband op de camping ook allerlei sport bedreven. Daar komt nog bij dat het begrip sport een veelsoortig begrip is geworden. Zo onderscheidt Crum in dit verband een zevental sportmodi, namelijk: topsport, wedstrijdsport, recreatiesport, fitnesssport, avontuursport, lust/pretsport en cosmetische sport (B.J. Crum, *Over versporting van de samenleving*).

Voor alles moet de jeugd op school ook worden ingeleid in concrete beoefening van sport en vertrouwd raken met de verschillende deelnememotieven, verschillende deelnameverbanden en deelnamerollen. Actieve deelname aan de georganiseerde sport kan van groot belang zijn voor jeugdigen, ongeacht hun motorische begaafdheden. Ondanks de in bepaalde opzichten negatieve aspecten die aan de vercommercialiseerde topsport vastzitten, speelt sport in onze samenleving vooral ook een belangrijke positieve rol. Miljoenen mensen ontleen er onvergetelijke belevenissen aan en voor actieve sportdeelnemers vormt de sport een uiterst waardevol onderdeel van hun bestaan. Voor het realiseren van een zo groot mogelijke sportdeelname zullen lichamelijke opvoeding en sportorganisaties samenwerkingsmodellen moeten ontwikkelen. Te denken valt aan uitwisseling van en overleg over programma's, het gezamenlijk organiseren van sportinstuiven, sportcli-

nics, toernooien en sportdagen. Dit soort vormen van samenwerking hebben de beste kansen op het lokale gemeentelijke niveau. Leraren lichamelijke opvoeding zullen daarvoor over de nodige deskundigheden moeten kunnen beschikken en tevens over de mogelijkheden om zowel op beleidsniveau als op uitvoerend niveau te participeren in regionale netwerken.

Zorg

Gezien de steeds heterogenere samenstelling van leerling groepen zal de leraar lichamelijke opvoeding steeds grotere groepen van achterblijvers moeten kunnen bedienen met speciale zorgverbredingsprogramma's in de reguliere lessen of in steunlessen en waar nodig met programma's in motorische remedial teaching. De belangrijkste doelstelling van deze speciale zorg is om bewegingszwakke leerlingen hun eigen plek te helpen vinden in bewegingssituatie. Zowel binnen de school als daarbuiten.

Waarden

Een grote veelvormigheid doet zich in onze samenleving voor op het gebied van de waarden. De pluriformiteit op velerlei gebied, die zo kenmerkend is voor onze hedendaagse West-Europese samenlevingen vertaalt zich ook in de geldende waarden, en dat geldt ook voor bewegingssituaties. Waar tot voor kort de school en het gezin in een hoge mate van vanzelfsprekendheid door konden geven wat hoorde en wat niet, is dat steeds minder vanzelfsprekend geworden. En daar waar bewegingscultuur deel uitmaakt van het maatschappelijk leven geldt dit voor het geven van lichamelijke opvoeding evenzo. De presentie van de lichamelijke opvoeding leerlingen in te leiden in de bewegingscultuur, betreft dan ook een allesbehalve eenvoudige opgave. In bepaalde opzichten echter heeft het onderwijs in bewegen wellicht ook unieke kansen. Zo is het juist de lichamelijke opvoeding waar bepaalde waarden gelden in de omgang met anderen (b.v. tolerantie en het respecteren van verschillen, hulpvaardigheid, het aanvaarden van verantwoordelijkheid, zich aan (samen) vastgestelde regels houden enz.) concreet en op vitale en primaire wijze, worden beoefend. De jeugd leert hiermee op een geëigende wijze, binnen een aantrekkelijke leeromgeving, het belang van waarden kennen en toepassen in de context van lichamelijke opvoeding.

Algemene doelstelling

Samenvattend kunnen wij stellen dat lichamelijke opvoeding wil voorbereiden op een kansrijke en verantwoorde deelname aan de bewegingscultuur en dat behelst het bekend en vertrouwd raken met belangrijke en wendbare grondprincipes van bewegen. Het gaat daarbij om bewegingsvaardigheden, bewegingskennis en om bewegingsattituden, in een onderlinge samenhang. Een samenhang die ook bij het onderwijzen en leren binnen dit vak centraal dient te staan.

Algemene doelstelling lichamelijke opvoeding

'De lichamelijke opvoeding is erop gericht de leerlingen bekwaam te maken voor zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Aan de bekwaamheid tot deelname moeten drie aspecten worden onderscheiden: de leerlingen moeten leren bewegen, ze moeten leren samen te bewegen en ze moeten leren over bewegen' (H. Stegeman, *Belang van bewegingsonderwijs*, p. 173). Deze introductie moet plaatsvinden in een uitdagende en veilige sfeer, waardoor alle leerlingen ongeacht hun niveau met plezier kunnen deelnemen.

Zeer nadrukkelijk zal een leraar lichamelijke opvoeding dan ook geleerd moeten hebben om te reflecteren over zowel de maatschappelijk-ethische implicaties van zijn vak, als over de pedagogische kant ervan. Hij zal kortom in staat moeten zijn zowel de bewegingscultuur als geheel als ook het groeps- en individueel gedrag van zijn leerlingen, en zijn eigen rol daarin vanuit meerdere gezichtshoeken te kunnen analyseren.

5 Beroepscompetentieprofiel van de leraar lichamelijke opvoeding

Functie karakteristiek van de vakleraar lichamelijke opvoeding in het primair onderwijs

De vakspecialist lichamelijke opvoeding in het basisonderwijs is een breed opgeleide onderwijsgevende met een HBO-opleidingsniveau. Dit kan zijn een opleiding als leraar lichamelijke opvoeding van de eerste graad of een opleiding tot groepsleraar aangevuld met het post-hbo traject tot vakleraar lichamelijke opvoeding. In termen van de Web betekent het dat het opleidingsniveau gericht is op een functie vijf binnen de kwalificatiestructuur.

De vakleraar lichamelijke opvoeding kan en moet op een zelfstandige manier verantwoordelijkheid dragen voor het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van een programma lichamelijke opvoeding in het basisonderwijs in Nederland (op niet al te lange termijn in Europa). Inhoudelijk betekent dit dat de vakspecialist lichamelijke opvoeding op een veilige en pedagogisch verantwoorde manier leerlingen, in het leeftijdsbereik van 4 tot 12 jaar, kan inleiden en begeleiden in een breed repertoire aan bewegingsactiviteiten. Door de overheid zijn kerndoelen voor het basisonderwijs vastgesteld, welke vervolgens door de vakwereld zijn uitgewerkt in het Basisdocument Bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs. Deze kerndoelen en de ontwikkelde leerlijnen in het Basisdocument geven het inhoudelijk kader aan waarbinnen moet worden gefunctioneerd. Daarnaast is de vakleraar verantwoordelijk voor het ontwikkelen en het realiseren van het zorgplan lichamelijke opvoeding en het schoolsportplan van de school, inclusief het zwemonderwijs.

Steeds meer komt de nadruk te liggen op een nauwe samenwerking tussen de aanbieders van bewegingsactiviteiten op school en in de buurt rondom de school, het buurtsportwerk en de georganiseerde sportverenigingen (zogenoemde BOS-driehoek). In het kader van deze samenwerking is ook een dubbele taakstelling bij de school en een sportvereniging denkbaar. In elk geval moet de vakleraar kunnen participeren in het beweegmanagement rondom de school.

Zoals hierboven reeds is aangegeven, moet de vakleraar lichamelijke opvoeding in verschillende contexten kunnen functioneren. In de onderwijssetting moet samengewerkt worden met andere bevoegde groepsleraren of een eventueel aangestelde leraarondersteuner. Samen met deze leraren en de leraarondersteuner vormt de vakspecialist dan het beweegteam van de school.

Dit beweegteam werkt samen met de andere groepsleraren van de school en met beweegteams van andere scholen. In het laatste geval is sprake van een bovenschoolse vakgroep, al dan niet gecoördineerd vanuit een groter bestuur of de gemeente. Bij een dubbele taakstelling moet ook gefunctioneerd worden in de context van een sportvereniging.

Functie karakteristiek van de leraar lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs en (middelbaar) beroepsonderwijs

De leraar lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs/bve is een breed opgeleide onderwijsgevende met een eerstegraads onderwijsbevoegdheid. In termen van de Web betekent het dat het opleidingsniveau gericht is op een functie vijf binnen de kwalificatiestructuur.

De leraar kan en moet op een zelfstandige manier verantwoordelijkheid dragen voor het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van een programma lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs en in het middelbaar beroepsonderwijs in Nederland (op niet al te lange termijn in Europa). Inhoudelijk betekent dit dat de leraar lichamelijke opvoeding op een veilige en pedagogisch verantwoorde manier leerlingen, in het leeftijdsbereik van 12 tot 20 jaar, kan inleiden en begeleiden in een breed repertoire aan bewegingsactiviteiten. Voor de verschillende fasen in het voortgezet onderwijs zijn door de overheid kerndoelen of eindtermen vastgesteld. Deze kerndoelen en eindtermen geven voor het voortgezet onderwijs het inhoudelijk kader waarbinnen moet worden gefunctioneerd.

Binnen het BVE-veld is het onderwijs veel minder duidelijk bepaald. Al naar gelang de opleiding en het opleidingsinstituut zal de leraar hier een aantrekkelijk, veilig en verantwoord programma lichamelijke opvoeding/bewegen en sport moeten kunnen ontwikkelen en uitvoeren. Tevens moet de leraar hier kunnen functioneren in opleidingspro-

gramma's waarbij de bewegingcomponent een bijdrage levert aan de beroepscompetentie van de leerlingen.

Zoals hierboven reeds is aangegeven, moet de leraar in heel verschillende contexten kunnen werken. In het voortgezet onderwijs maakt de leraar lichamelijke opvoeding deel uit van een sectie binnen de school en soms van een nog groter bovenschools sectieverband bij een grote scholengemeenschap met meerdere locaties. In goed overleg met de andere leden van de sectie moet binnen de kaders van de school een breed programma voor lichamelijke opvoeding, motorische remedial teaching en schoolsport gerealiseerd kunnen worden. Als lid van de sectie lichamelijke opvoeding moet daarbij binnen de school de verantwoordelijkheid genomen worden voor een brede bewegingsontwikkeling van alle leerlingen en gezorgd worden voor een bewegingsvriendelijk klimaat in de school.

Werkzaam in het BVE-veld is sprake van nog meer divergerende situaties. Voor een deel van de opleidingen maakt 'sport en bewegen' deel uit van de beroepskwalificatie. Bij andere opleidingen waar dat niet het geval is, is lichamelijke opvoeding als vak geminimaliseerd. Per ROC komen heel verschillende voorzieningen voor jongeren voor. Algemeen is het inzicht dat met name voor jongeren in dit leeftijdsbereik voldoende bewegen, liefst in een onderwijssetting (vergelijkbaar met leeftijdgenoten in 2^e fase Havo/VWO) wenselijk is. De hier werkzame leraar moet vaak op een creatieve en wervende manier mogelijkheden voor bewegen binnen de verschillende programma's binnen het ROC bevechten.

Niveaus van functioneren en de kerntaken

Om de bovengeschetste beroepssituatie aan te kunnen en daarbinnen op een kwaliteitsvolle manier te kunnen functioneren, dient de leraar te kunnen werken op een drietal niveaus. Deze niveaus vragen om deels te onderscheiden competenties en deels elkaar overlappende competenties. Deze drie niveaus zijn:

- als leraar in de les lichamelijke opvoeding
- als leraar en collega binnen de vaksectie en de school
- als leraar in het brede maatschappelijke veld van bewegen en sport.

Daarbij moeten de volgende kerntaken uitgevoerd kunnen worden:

- 1 De leraar is in staat om op een adequate wijze bewegingsonderwijs leerprocessen in het gehele onderwijs, te ontwerpen en te plannen om zo voor alle leerlingen een krachtige en tevens attractieve bewegingsonderwijs leeromgeving mogelijk te maken.
- 2 De leraar is in staat om op een adequate wijze bewegingsonderwijs leerprocessen te organiseren en vervolgens groepen leerlingen en individuele leerlingen te begeleiden, zodat er een voor ieder passende leersituatie ontstaat.
- 3 De leraar is in staat om op een adequate wijze bewegingsonderwijs leerprocessen te registreren en te analyseren zodanig dat de voortgang van de het leren op individueel niveau, op groepsniveau en binnen de school wordt bevorderd.
- 4 De leraar is in staat om op een adequate wijze leerlingen te begeleiden bij hun schoolloopbaan en leerlingen die bij lichamelijke opvoeding en andere vakken dreigen af te haken te ondersteunen, zodat voor hen een zinvol vervolg mogelijk blijft.
- 5 De leraar is in staat om op een adequate wijze voor leerlingen een aansprekend sport en bewegingsklimaat buiten de directe lessen lichamelijke opvoeding te realiseren, zodat er voor alle leerlingen naar niveau en interesse deelnamemogelijkheden zijn.
- 6 De leraar is in staat om op een adequate wijze een bijdrage te leveren aan het verwerven en in stand houden van accommodatie en leermiddelen ten behoeve van het bewegingsplan van de school zodat, in continuïteit, een stimulerende bewegingsomgeving voor leerlingen ontstaat.
- 7 De leraar is in staat om op een adequate wijze een bijdrage te leveren aan de algemene organisatie en het onderwijskundig beleid

van de school, zodat voor de leerlingen, ouders en collega's een prettig en pedagogisch verantwoord schoolklimaat wordt gerealiseerd.

- 8 De leraar is in staat om op een adequate wijze een netwerk op te bouwen en te onderhouden met belangrijke betrokkenen bij gemeente en sportorganisaties rond de school, zodat een optimaal bewegingsplan voor de school wordt gerealiseerd.
- 9 De leraar is in staat om op een adequate wijze allerlei maatschappelijke signalen en trends uit de bewegingscultuur waar te nemen, te conceptualiseren en te vertalen naar de eigen beroepspraktijk, zodat deze actueel en voor jongeren interessant blijft.
- 10 De leraar is in staat om op een adequate wijze het verworven startkwalificatieniveau van het beroepsprofiel te onderhouden en uit te bouwen tot senior leraar en eventueel tot vakspecialist of andere functie in de school.

Het beroepscompetentieprofiel

Op de volgende pagina's worden de genoemde tien competenties verder uitgewerkt.

Competentie 1**Het ontwerpen en plannen van lessen lichamelijke opvoeding**

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze bewegingsonderwijs leerprocessen in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs te ontwerpen en te plannen om zo voor alle leerlingen een krachtige en tevens attractieve bewegingsonderwijs leeromgeving mogelijk te maken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a Plaatst het onderwijs in bewegen in een pedagogisch perspectief. En kan eigen vakconceptuele uitgangspunten concretiseren. b Ontwerpt lessen en lessenreeksen binnen een breed scala aan bewegingsdomeinen volgens vastgestelde eindtermen en kerndoelen. c Houdt bij het maken van een programma rekening met principes uit de sociale en humaan-biologische wetenschappen. d Ontwerpt programma's waaraan door leerlingen met heel verschillende niveaus en interesse kan worden deelgenomen. e Houdt rekening met sociaal-culturele verschillen tussen leerlingen en een specifieke schoolcultuur. f Gebruikt in de planning kennis van belangrijke didactische componenten, zoals: leerdoelen, leeractiviteiten, werkvormen, groepeeringsvormen, leer- en hulpmiddelen en evaluatiepunten. g Schrijft planningsdocumenten en houdt deze actueel voor zichzelf, voor sectiegebruik en voor schoolgebruik. h Gebruikt bij het maken en het beheren van planningsdocumenten de computer en de daarbij behorende apparatuur en programmatuur.

Beroepsdilemma's

- Gezien de gezamenlijke verantwoordelijkheid van meerdere docenten voor het doorgaand leerproces van de verschillende leerlingengroepen is het van belang volgens de afgesproken planning te handelen, anderzijds moet op grond van een specifieke groep en/of individuele mogelijkheden van leerlingen ook afgeweken kunnen worden van planningsafspraken.
- Het deelschoolwerkplan voor lichamelijke opvoeding moet voldoen aan de eisen die de school aan alle deelwerkplannen stelt, maar ook voldoen aan de eisen die aan een deugdelijk werkplan voor lichamelijke opvoeding gesteld worden.
- Planningsdocumenten moeten zo realistisch opgesteld worden dat zij een algemeen aanvaarde manier van werken weergeven, zonder daarbij teveel geweld te doen aan persoonlijke beroepsidentiteit van de uitvoerenden.

Competentie 2 Het organiseren en begeleiden van bewegingsonderwijs leerprocessen	
Kerntaak	Beroepsopgaven
De leraar is in staat om op een adequate wijze bewegingsonderwijs leerprocessen te organiseren en vervolgens groepen en individuele leerlingen te begeleiden, zodat er voor ieder een passende en veilige leersituatie wordt gerealiseerd.	<ul style="list-style-type: none"> a Brengt lessen lichamelijke opvoeding op gang door bewegingssituaties na en naast elkaar aan te bieden. b Legt de bedoeling van de leersituaties uit op het niveau van de leerlingen. c Maakt en gebruikt verschillende instructiematerialen zoals lesbrieven en leskaarten d Ondersteunt en beveiligt het oefenen van leerlingen door het aanleggen van passende hulpverleningstechnieken. e Neemt samen met leerlingen maatregelen om leersituaties vlot en veilig te laten verlopen. f Past verschillende werkvormen en organisatieprincipes toe tijdens de lessen en verandert deze waar nodig. g Demonstreert de mogelijke uitvoeringswijzen in bewegingssituaties op een aan de leerlingen aangepast niveau. h Stelt vooruitgang en verhinderingen vast in de leersituatie en past voor groepen of individuele leerlingen deze daarop aan. i Schept een bewegings-pedagogisch klimaat, waarin voor leerlingen optimale ontwikkelingskansen gecreëerd worden. j Schat bij ongelukken situaties in en handelt in overeenstemming met de ernst van het ongeval. Biedt zelf eerste hulp.
Beroepsdilemma's	
<ul style="list-style-type: none"> • De leraar lichamelijke opvoeding heeft een grote verantwoordelijkheid in het bewaken van een veilige deelname aan de les van alle leerlingen, toch moet er in de les ook een sfeer van uitdaging en uitproberen mogelijk zijn om bewegend voldoende leerresultaat te kunnen boeken. • Het kiezen van de goede toon in de pedagogische omgang met soms kritische jongeren vraagt om veel flexibiliteit en aanpassingsvermogen aan de leefwereld van leerlingen. • Om voor veel leerlingen optimale leerkansen te scheppen moet de leraar aan de ene kant goed overzicht houden over de gehele, vaak grote, groep en anderzijds voldoende aandacht besteden aan afzonderlijke leerlingen. • Om leerlingen te brengen tot zelfstandigheid in het deelnemen in de bewegingssituaties moet er ruimte voor hen zijn om te experimenteren, tegelijkertijd moet de veiligheid gewaarborgd blijven. 	

Competentie 3**Het observeren en registreren van bewegingsonderwijs leerprocessen**

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze bewegingsonderwijs leerprocessen te observeren en te registreren zodanig dat de voortgang van leerprocessen op individueel niveau, op groepsniveau en binnen de school wordt bevorderd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a Observeert binnen de lessen vorderingen van leerlingen en legt deze vast. b Ontwerpt met behulp van bestaande observatie- en evaluatie-instrumenten een programma van toetsing en afsluiting. c Meet binnen de lessen of in aparte sessies verschillende aspecten van de bewegingsontwikkeling van leerlingen en vergelijkt deze met standaards. d Stelt conclusies op na observaties en metingen en bespreekt deze met leerlingen, ouders en collega's. e Leert leerlingen om observatie- en evaluatie-instrumenten te gebruiken, zodat zij elkaars vorderingen kunnen waarnemen en vastleggen. f Gebruikt evaluatiegegevens voor de vervolgbepaling van leerprocessen binnen lessen en lessenreeksen. g Stelt op grond van evaluaties planningsdocumenten bij.

Beroepsdilemma's

- Bij het beoordelen van leerlingen in bewegingssituaties moeten heel verschillende aspecten van gedrag met elkaar vergeleken en ten opzichte van elkaar gewogen worden.
- De school vraagt vaak om eenduidige coderingen bij het beoordelen. Hierdoor gaat veel informatie verloren en kan gemakkelijk een vertekend beeld ontstaan van het deelnemen van leerlingen.
- Jongeren zijn vaak erg kwetsbaar op beoordelingen in bewegingssituaties; zo zal enerzijds informatie gegeven moeten worden over de vorderingen en toch ook het zelfvertrouwen niet moeten worden geschaad.

Competentie 4**Het begeleiden van leerlingen bij hun schoolloopbaan**

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze leerlingen te begeleiden bij hun schoolloopbaan en leerlingen die bij lichamelijke opvoeding en andere vakken dreigen af te haken te ondersteunen, zodat een zinvol vervolg mogelijk blijft.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a Reageert op signalen die wijzen op problemen van leerlingen zowel in de thuissituatie als op school. b Adviseert leerlingen als begeleider/klassementor over hun aanpak bij schooltaken en stelt samen met hen leerstrategieën op om schooltaken succesvol te maken. c Stuurt op de interactiepatronen in groepen daar waar interactiepatronen binnen de groep voor leerlingen of de hele groep lastgevend zijn. d Luistert naar leerlingen met problemen in de school- of thuissituatie en schat in tot hoever de eigen rol als hulpverlener reikt. Verwijst in voorkomende gevallen door naar vertrouwenspersoon of andere hulpverleningsinstanties. e Informeert ouders over vak- of schoolvorderingen of over leerlingengedrag in ruimere zin. f Begeleidt leerlingen in keuzeprocessen met betrekking tot schooltype, profielen en keuzevakken en beroep. g Treft maatregelen binnen het eigen vak in remediërende zin voor leerlingen die te maken hebben met leer- of gedragsproblemen. h Begeleidt en ondersteunt leerlingen met een verstandelijke of lichamelijke beperking.

Beroepsdilemma's

- Jongeren kiezen er enerzijds voor om zelfstandig hun problemen op te lossen en zullen daarmee niet zo snel naar een leraar gaan, anderzijds hebben zij ook vaak grote problemen die steun van leraren nodig maakt.
- Het in vertrouwen meegedeelde probleem van leerlingen moet bij de leraar veilig zijn, terwijl ook de ouders nog recht hebben op informatie van de school.
- Het binnen het vak ondersteunen van leerlingen door een verwijzing naar ondersteuningslessen en motorische remedial teaching kan helpen, maar kan ook stigmatiserend en daarmee averechts werken.

Competentie 5 Het organiseren en begeleiden van een schoolsportprogramma

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze voor en met leerlingen een aansprekend sport- en bewegingsaanbod buiten de lessen te realiseren, zodat er voor veel leerlingen naar niveau en interesse deelgenomen kan worden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a Overlegt met leerlingen over hun wensen en behoeften met betrekking tot het extraculaire sport- en bewegingsaanbod. b Organiseert cursussen en toernooien binnen de eigen school. c Begeleidt leerlingen bij het organiseren van cursussen en toernooien. d Werkt samen met collega's van andere scholen en andere aanbieders van sport en bewegen om zo een rijk schoolsportprogramma voor de leerlingen te creëren. e Voert het beweegmanagement in de driehoek buurt-onderwijs-sport. f Ondersteunt sportverenigingen bij de inrichting van jeugdsport en de opvang van jeugdleden. g Verwijst leerlingen indien nodig naar vormen van aangepast sporten en 'club extra'. h Plant in overleg met de schoolleiding het schoolsportprogramma. i Traint en begeleidt groepen leerlingen die deelnemen aan regionale en landelijke schoolsporttoernooien

Beroepsdilemma's

- In het schoolsportprogramma moeten zowel getalenteerde als minder getalenteerde leerlingen iets van hun gading weten te vinden.
- Om jongeren betrokken te laten worden, zal bij de organisatie van het schoolsportprogramma veel aan henzelf gedelegeerd moeten worden, anderzijds is het succes erg afhankelijk van kwaliteit; in welke mate kan gedelegeerd worden?
- Schoolsport moet leiden tot attractieve bewegingssituaties die voor leerlingen ontspannend werken, zonder te kopiëren van de georganiseerde sport. Ook schoolsport valt binnen de pedagogische taakstelling van de school.

Competentie 6**Het verwerven en beheren van accommodatie en leermiddelen**

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze een bijdrage te leveren aan het verwerven en in stand houden van accommodatie en leermiddelen ten behoeve van het beweegplan van de school, zodat een stimulerende bewegingsomgeving voor leerlingen ontstaat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a Gebruikt de verschillende materialen en apparaten ten behoeve van de verschillende bewegingssituaties op een adequate wijze. b Ontwerpt met bestaande materialen aangepaste bewegingssituaties aansluitend aan de behoefte van leerlingen. c Onderhoudt de eigen materialen en adviseert anderen over de door de school gebruikte bewegingsaccommodaties. d Oriënteert zich op trends en vernieuwingen op het gebied van losse materialen en toestellen. e Maakt een sectie-deelbegroting die gericht is op instandhouding en vernieuwing van de schoolsportaccommodatie. f Maakt bij het ontwikkelen van het beweegplan gebruik van kennis van de bewegingsmogelijkheden van de schoolomgeving. g Houdt rekening met de begrotingskaders van gemeente en school bij het opstellen van een vervangingsplan.

Beroepsdilemma's

- Veel toestellen en materialen zijn ontwikkeld voor een standaard gebruik, met name in situaties dat leerlingen dreigen af te haken is het van belang met inzicht en creativiteit leersituaties aan te kunnen passen.
- Bij het gebruik van de accommodatie door verschillende partijen zijn de belangen bij vernieuwing en vervanging soms tegengesteld; het is dan de kunst om te komen tot compromissen waarbij zoveel mogelijk belangen zijn gediend.
- Veel bewegingstrends zijn van korte duur. Enerzijds zal in het onderwijs hierop ingespeeld moeten worden, anderzijds moet nieuw materiaal een lange levensduur hebben, gezien de beperkte middelen.

Competentie 7 Het leveren van een bijdrage aan algemene organisatie en beleid van de school

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze een bijdrage te leveren aan de algemene organisatie en het beleid van de school, zodat voor leerlingen, ouders en collega's een prettig en pedagogisch verantwoord schoolklimaat wordt gerealiseerd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a Neemt op een constructieve wijze deel aan besluitvormingsprocessen binnen de vaksectie en de school. b Leidt nieuwe collega's op door het begeleiden van stagiaires van opleidingen; oriënteert zich aan opleidingsdocumenten en treedt in contact met de opleiding. c Begeleidt nieuwe collega's in inwerk trajecten en intervisie. d Stelt zich op de hoogte van algemene onderwijskundige en onderwijspolitieke ontwikkelingen en vertaalt deze naar de eigen situatie. e Functioneert als projectleider, voorzitter en als secretaris in de verschillende verbanden binnen de school. f Vertaalt algemene pedagogische principes naar de eigen schoolsituatie. g Initieert en werkt mee aan vakoverschrijdende schoolmanifestaties zoals schoolavonden, kennismakingskampen en personeelsuitje.

Beroepsdilemma's

- De leraar die actief is binnen de school krijgt vaak te maken met verschillende en ook aan elkaar tegengestelde belangen die binnen de school gelden. Dit vraagt om een strategische aanpak bij het organiseren van allerlei schoolactiviteiten.
- Als effectief begeleider van stagiaires en nieuwe collega's moet een veilige begeleidingssituatie worden gecreëerd, waarbij enerzijds respect en waardering voor de lerende collega aanwezig is en waarbij toch ook de eigen ervaring kan worden ingebracht.
- Het functioneren als opleidingsplaats vraagt om het nodige strategisch vermogen in de contacten met schoolleiding en opleidingsinstituten.

Competentie 8 Het opbouwen en onderhouden van externe contacten	
Kerntaak	Beroepsopgaven
De leraar is in staat om op een adequate wijze een netwerk op te bouwen en te onderhouden met belangrijke betrokkenen bij gemeenten en sportorganisaties rond de school om zo een optimaal beweegplan te realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> a Formuleert het school- en vakbelang in voor buitenstaanders eenvoudige en aansprekende taal. b Legitimeert het vak lichamelijke opvoeding op een succesvolle manier zowel binnen de school als daarbuiten. c Onderhoudt contacten met gemeente, sportorganisaties en buurtwerk ten behoeve van het schoolsportprogramma. d Onderhoudt contacten met schoolarts en andere hulpverleningsinstanties ten behoeve van het bewegingszorgplan. e Informeert naar subsidiemogelijkheden en bekostigingsregels bij externe partijen voor onderdelen van het beweegplan.
<p>Beroepsdilemma's</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van buiten de school wordt er door veel aanbieders van sport- en bewegingsprogramma's, voor allerlei doelen, aangeklopt bij de school; het is dan zaak om met tact het eigen streven van de vaksectie vast te houden en niet verzeild te raken in een wirwar van initiatieven. • Bij het aangaan en opbouwen van contacten met derden is het belangrijk om op een strategische manier te kunnen laveren tussen de eigen vak-kennis en vakopvatting en de vaak veelsoortige opvattingen van derden op het gebied van sport en bewegen. 	

Competentie 9**Het signaleren en vertalen van trends naar het eigen vak**

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze allerlei maatschappelijke signalen en trends in de bewegingscultuur waar te nemen, te conceptualiseren en te vertalen naar de eigen beroepspraktijk, zodat deze actueel blijft.</p>	<p>a Volgt ontwikkelingen in de wereld van bewegen en sport en kan deze vertalen naar de eigen situatie.</p> <p>b Volgt cursussen in nieuwe bewegingsactiviteiten en beoordeelt deze op onderwijsmatige mogelijkheden.</p> <p>c Nodigt deskundige uit om met nieuwe ontwikkelingen in bewegen en sport op school te demonstreren.</p> <p>d Past het beweegplan van de sectie aan op nieuwe ontwikkelingen in bewegen en sport.</p>

Beroepsdilemma's

- Op een aantal gebieden in de bewegingscultuur gaan de ontwikkelingen snel. Enerzijds moet het programma actueel en interessant voor de leerlingen blijven, maar anderzijds kan ook niet elke trend worden gevolgd.
- Bij de oriëntatie op ontwikkelingen in de bewegingscultuur moet een afweging gemaakt worden tussen enerzijds de eigen deskundigheid op het gebied van bewegen en anderzijds de kwaliteit van het externe aanbod.

Competentie 10**Het onderhouden en uitbouwen van eigen beroepscompetenties**

Kerntaak	Beroepsopgaven
<p>De leraar is in staat om op een adequate wijze het verworven startkwalificatieniveau van het beroepscompetentieprofiel te onderhouden en uit te bouwen tot senior leraar en eventueel tot vakspecialist of andere functie in de school.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a Leest vakliteratuur en kan deze beoordelen op relevantie en vertalen naar de eigen situatie. b Bezoekt studiedagen en cursussen die betrekking hebben op ontwikkelingen binnen het onderwijs en de lichamelijke opvoeding in het bijzonder. c Evalueert het onderwijs systematisch en stelt praktijk-routines op grond van deze evaluaties bij. d Schrijft op basis van het ontwikkelingsplan van de vaksectie een eigen persoonlijk ontwikkelingsplan. e Neemt deel aan groepsessies met collega's om te leren via vormen van collegiaal ondersteunend leren en vormen van intervisie en supervisie. f Neemt op een constructieve wijze deel aan de personeels evaluatiecyclus van de school. g Specialiseert zich op enkele taakgebieden in overleg met de sectie en het management.

Beroepsdilemma's

- Voor beginnende beroepsbeoefenaren is het vaak niet eenvoudig om een goede balans te vinden tussen algemene (school)scholingen en het onderhouden en uitbouwen van de vakcompetentie.
- Bij het kiezen van een ontwikkelingsroute binnen de school worden regelmatig aanspraken gedaan op beroepsbeoefenaren die niet sporen met het opgestelde eigen ontwikkelingsplan.
- Bij de ontwikkeling in het beroep moet soms de afweging gemaakt worden tussen kennis en ervaring van ervaren leraren ten opzichte van de actuele kennis en informatie van de starter.

6 Beroepscode

Inleiding

Onder een beroepscode verstaan we een samenstel van regels waaraan, in dit geval een onderwijsgevende in de lichamelijke opvoeding geacht wordt zich te houden. Waar gesproken wordt van onderwijsgevende wordt bedoeld een leraar of lerares als ook een leraarondersteuner lichamelijke opvoeding. Enerzijds zijn het regels waaraan hij door anderen, b.v. leerlingen, collega's, schoolleiding of ouders gehouden mag worden. Anderzijds betreft het regels waarop de leraar zich b.v. in conflictsituaties mag beroepen.

Een eerste lezing roept al gauw de reactie op dat er open deuren worden ingetrapt. Een begrijpelijke en ook logische reactie. Het gaat namelijk inderdaad veelal om vanzelfsprekendheden die door elk welkend mens zullen worden onderschreven. Het probleem is echter dat in zeer uitzonderlijke gevallen waarin zich conflicten voordoen, die vanzelfsprekendheden lijken weg te vallen en er zeer pijnlijke situaties kunnen ontstaan. Het is vooral in dit soort situaties dat een heldere beroepscode van groot belang kan zijn en kan voorkomen dat vooringenomenheid en emoties als maatstaf gaan gelden.

Een aantal van de genoemde regels is algemeen van aard: ze gelden voor elke onderwijsgevende ongeacht het vak. Onderwijsgevend in de lichamelijke opvoeding onderscheiden zich echter vakmatig in die zin van hun collega's in andere vakken, dat in de lichamelijke opvoeding het omgaan met lichamelijke een dominante rol speelt en dat daardoor in meer algemene zin de omgang met leerlingen verschilt.

Het leren omgaan met risico's, lichamelijke aanraking bij het hulpverlen, het zich al of niet bewust meten met anderen, de grote mate van directe zichtbaarheid van lukken en mislukken, het verkennen van eigen en andermans grenzen enz. resulteren in een in hoge mate specifiek omgangspatroon.

Daarbij vindt de lichamelijke opvoeding plaats in een specifieke accommodatie vaak afgezonderd van de verdere schoolomgeving. Hierdoor behoren situaties van omkleeden en douchen na afloop van de lessen tot het verantwoordelijkheidsgebied van de onderwijsgevend.

Daarom is een aantal van de gedragsregels meer of minder vakspecifiek voor het onderwijs in beweging.

Deze beroepscode heeft de status van een voorstel. Een voorstel dat enerzijds onderdeel uitmaakt van de algemene standaard voor onderwijsgeveenden in de lichamelijke opvoeding. Anderzijds een voorstel dat op schoolniveau overgenomen kan worden en kan dienen als een formeel document waar zowel vaksectie als de leiding van de school zich aan verbinden. Eventueel kan de code worden aangevuld met regels en afspraken die gelden in de eigen situatie van de school.

Gedragsregels

Een leraar lichamelijke opvoeding:

- 1 streeft ernaar zijn beroep zo goed mogelijk uit te oefenen en neemt daarbij de opvattingen en standpunten van de beroepsgroep zoals vastgelegd in het beroepscompetentieprofiel als referentiekader.
- 2 neemt zijn eigen verantwoordelijkheid voor zijn beroepsuitoefening binnen de grenzen van het onderwijsconcept van zijn school, het schoolwerkplan en de geldende regelingen binnen de school.
- 3 neemt de grenzen van zijn professionele deskundigheid in acht; ingeval aard en omvang van problemen zijn deskundigheid overstijgen, is hij gehouden andere deskundigen in te schakelen.
- 4 is verantwoordelijk voor verdere ontwikkeling van zijn professionaliteit.
- 5 onderhoudt professionele contacten met collega's binnen de school en met de schoolleiding.
- 6 geeft zijn vak, als lid van de vaksectie, in een collegiale verantwoordelijkheid.
- 7 respecteert de leerling en diens persoonlijke levenssfeer en houdt rekening met diens levensbeschouwelijke en culturele identiteit.
- 8 gaat professioneel om met het overwicht dat voortvloeit uit zijn beroep.
- 9 toont betrokkenheid met de leerling en bewaart daarbij professionele distantie.
- 10 onthoudt zich van elke vorm van seksueel machtsmisbruik, seksuele intimidatie of seksueel getinte verbale uitingen tegenover de leerling; seksuele handelingen en seksuele relaties zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik.

- 11 zorgt ervoor dat noodzakelijk lichamelijk contact functioneel is en niet misverstaan kan worden. Als de situatie daartoe noopt, zijn meelevende, bemoedigende of troostende aanrakingen als uitingen van emoties zeker geoorloofd. Zorgvuldigheid is hierbij geboden, niet elke leerling stelt prijs op aanrakingen.
- 12 realiseert zich dat bepaalde situaties of vriendelijke handelingen door leerlingen of buitenstaanders misverstaan kunnen worden en kunnen leiden tot beschuldigingen van seksuele intimidatie.
- 13 zal vooraf, tijdens en na de lessen, tijdens schoolevenementen, tijdens werktijden, tijdens toernooien, tijdens reizen e.d. gereserveerd en met respect omgaan met de leerling en de ruimten waarin de leerling zich bevindt.
 - a) Indien het noodzakelijk is dat een leraar de kleedkamer of doucheruimte van het andere geslacht betreedt, zal hij dit met redenen omkleed aankondigen.
 - b) Hij zal vermijden met een leerling alleen te zijn. Als dit toch nodig is, zal hij dit melden aan de directie.
 - c) Indien een leerling aandringt op intimiteit zal hij zijn professionele grens duidelijk aangeven.
- 14 verstrekt eerlijke en ter zake doende informatie over leerprestaties en (bewegings)gedragingen aan leerlingen, ouders, mentor, schoolleiding en (vak)collega's.
- 15 behandelt vertrouwelijke informatie over leerlingen als zodanig; in probleemsituaties handelt hij volgens de op school geldende procedures.
- 16 bestrijdt, ook in bewegingssituaties, discriminatie, racisme en geweld; hij spreekt leerlingen aan op ongepast gedrag. Hij besteedt in dit verband tevens aandacht aan bestaande vooroordelen ten aanzien van verschillen tussen jongens en meisjes in bewegingsbegaafdheid, bewegingsbelangstelling en leerprestaties.
- 17 zorgt voor sociale veiligheid binnen zijn lessen, met name voor de minder bewegingsbegaafde leerlingen; overbodige vergelijkingssituaties en situaties die de lichamelijke verschijningswijze accentueren worden vermeden.
- 18 neemt de nodige maatregelen ter voorkoming van ongevallen tijdens zijn lessen. Mocht er zich desondanks een ongeval voordoen, dan neemt hij op grond van zijn deskundigheid bij het verlenen van de eerste hulp de noodzakelijke stappen volgens de op school geldende procedures.

- a) Hij onderhoudt zijn deskundigheid.
- b) Hij rapporteert het ongeval inclusief de ondernomen actie aan de verantwoordelijke schoolleider.
- c) Hij informeert de mentor en de ouders of verzorgers van de leerling.

Bijlage 1

Functie karakteristiek en kerntaken van een leraarondersteuner lichamelijke opvoeding

De leraarondersteuner lichamelijke opvoeding is een breed opgeleide onderwijsondersteuner met een MBO-opleidingsniveau. Op het moment van verschijnen van dit document is nog onduidelijk waar de opleiding zal plaatsvinden. Het Cinop is in opdracht van de OVDB bezig met een onderzoek naar de behoefte aan de functie en de plaats binnen de kwalificatiestructuur. In termen van de Web betekent het dat het opleidingsniveau gericht is op een functie vier binnen de kwalificatiestructuur.

De leraarondersteuner kan en moet op een zelfstandige manier ondersteunen bij het uitvoeren en evalueren van een programma lichamelijke opvoeding in het basisonderwijs in Nederland (op niet al te lange termijn in Europa). Inhoudelijk betekent dit dat de leraarondersteuner, onder verantwoordelijkheid van een vakspecialist lichamelijke opvoeding, op een veilige en pedagogisch verantwoorde manier leerlingen, in het leeftijdsbereik van 4 tot 12 jaar, kan inleiden en begeleiden in een breed repertoire aan bewegingsactiviteiten. Door de overheid zijn kerndoelen voor het basisonderwijs vastgesteld, welke vervolgens door de vakwereld zijn uitgewerkt in het Basisdocument Bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs. Deze kerndoelen en de ontwikkelde leerlijnen in het basisdocument geven het inhoudelijk kader aan waarbinnen moet worden gefunctioneerd. Daarnaast kan de leraarondersteuner werkzaamheden verrichten bij het realiseren van het zorgplan lichamelijke opvoeding en het schoolsportplan van de school, inclusief het zwemonderwijs.

Steeds meer komt de nadruk te liggen op een nauwe samenwerking tussen de aanbieders van bewegingsactiviteiten op school en in de buurt rondom de school, het buurtsportwerk en de georganiseerde sportverenigingen (zogenoemde bos-driehoek). In het kader van deze samenwerking is ook een dubbelaanstelling bij de school en een sportvereniging denkbaar.

Zoals hierboven reeds is aangegeven, moet de leraarondersteuner in

verschillende contexten kunnen functioneren. In de onderwijssetting moet samengewerkt worden met een speciaal aangestelde vakspecialist lichamelijke opvoeding of met enkele bevoegde groepsleraren. Samen met deze leraren vormt de leraarondersteuner het beweegteam van de school. Dit beweegteam werkt samen met de andere groepsleraren van de school en met beweegteams van andere scholen. In het laatste geval is sprake van een bovenschoolse vakgroep, al dan niet gecoördineerd vanuit een groter bestuur of de gemeente. Bij een dubbelaanstelling moet ook gefunctioneerd worden in de context van een sportvereniging.

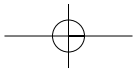
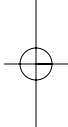
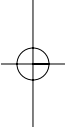
Om de bovengeschetste beroepssituatie aan te kunnen en daarbinnen op een kwaliteitsvolle manier te kunnen functioneren, dient de leraarondersteuner te kunnen werken op een drietal niveaus. Deze niveaus vragen om deels te onderscheiden competenties en deels elkaar overlappende competenties. Deze drie niveau's zijn:

- als leraarondersteuner in de les lichamelijke opvoeding
- als leraarondersteuner en collega binnen de school
- als leraarondersteuner in het brede maatschappelijke veld van bewegen en sport.

Daarbij moeten de volgende kerntaken uitgevoerd kunnen worden:

- 1 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze bewegingssituaties binnen lessen en lessenreeksen in het basis onderwijs mee voor te bereiden om zo voor leerlingen een krachtige en tevens attractieve bewegingsonderwijs leeromgeving mogelijk te maken.
- 2 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze te assisteren bij het opstarten van bewegingssituaties en vervolgens groepen leerlingen en individuele leerlingen te begeleiden zodat er een voor ieder passende leersituatie ontstaat.
- 3 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze evaluatieschema's in te vullen en gegevens te verwerken zodanig dat de vakspecialist deze kan inbrengen bij leerlingbesprekingen op school.
- 4 De leraarondersteuner is in staat om de vakspecialist te helpen bij het ondersteunen van leerlingen, die bij lichamelijke opvoeding dreigen af te haken, zodat voor hen een zinvol vervolg mogelijk blijft.

- 5 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze te ondersteunen bij het organiseren van een aansprekend sport en bewegingsklimaat buiten de directe lessen lichamelijke opvoeding, zodat er voor alle leerlingen naar niveau en interesse deelnamemogelijkheden zijn.
- 6 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze een bijdrage te leveren aan het in stand houden van accommodatie en leermiddelen ten behoeve van het beweegplan van de school zodat, in continuïteit, een stimulerende bewegingsomgeving voor leerlingen ontstaat.
- 7 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze een bijdrage te leveren aan de organisatie van de school, zodat voor de leerlingen, ouders en collega's een prettig en pedagogisch verantwoord schoolklimaat wordt gerealiseerd.
- 8 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze te ondersteunen bij het opbouwen van een netwerk en dit te onderhouden met belangrijke betrokkenen bij gemeente en sportorganisaties rond de school, zodat het beweegplan van de school optimaal wordt gerealiseerd.
- 9 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze allerlei maatschappelijke signalen en trends uit de bewegingscultuur waar te nemen, en een bijdrage te leveren aan de vertaling naar de eigen beroepspraktijk, zodat deze actueel en voor jongeren interessant blijft.
- 10 De leraarondersteuner is in staat om op een adequate wijze het verworven startkwalificatieniveau van het beroepsprofiel te onderhouden en op aangeven van leidinggevenden uit te bouwen en zich te specialiseren, eventueel tot bevoegd docent.



Bijlage 2

Samenstelling klankbordgroep

Namens de HBO-opleidingen:

- dhr T. van Rijn
- dhr H.A.A.M. van der Palen

Namens de MBO-opleidingen:

- dhr R. Jansen
- mw C. Biesterbosch

Namens de OVDB:

- mw M. Harink
- mw A. Buddingh

Namens de KVLO:

- dhr O. Loopstra
- dhr G. van Driel

